

ዳኞች፡- መንበረፀሐይ ታደሰ

ሐገሥ ወልዱ

ሂሩት መለሰ

ታፈሰ ይርጋ

አልማው ወሌ

አመልካች፡- የኢትዮጵያ መንገዶች ባለሥልጣን

ተጠሪ፡- እነ አቶ መስፍን ጀምበሩ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ጉዳዩ የንብረት ግምት ይከፈለን ጥያቄ ሲሆን፤ ክርክሩ የተጀመረው የአሁኑ ተጠሪዎች አመልካች ከቡታጅራ ሆሣእና በሚያሰራው መንገድ ምክንያት በሆሣእና ከተማ የሚገኙ ንብረቶቻቸው እንዲነሱ የግምት ስራ ተሰርቶላቸው በዚህ መጀመሪያ ግምት የከተማው አስተዳደር ንብረቶቻቸውን ያስነሳቸው መሆኑን፤ የንብረቶቻቸው ዓይነትና ግምት ምን ያህል እንደሆነ ዘርዘረው አመልካች ካህ እንዲከፈለን ይወሰንልን በማለት ዳኝነት ጠይቀው በአሁኑ አመልካች ላይ በሐድያ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመሰረቱት የተናጠል ክስ ሲሆን የአሁኑ አመልካችም በተከላከሉት ቀርቦ ለመንገድ ሥራው የዲዛይን ለውጥ ማድረጉንና በተለወጠው ዲዛይን መሰረትም ንብረቶቹ መነሳት የማያስፈልጋቸው በመሆኑ ኃላፊነት እንደሌለበት፤ ተነሱ ወይም እንዲፈረሱ የተደረጉ ንብረቶች በአዋጅ ቁጥር 455/97 አንቀጽ 3/1/ እና 4/1/ ድንጋጌዎች ስር የተመለከተውን ሥርአት ባልተከተለ መልኩ የተከናወነ በመሆኑ ሊጠየቅ የማይገባ መሆኑን፤ እንዲሁም አዋጁን ባልተከተለ መንገድ የራሱን ሥራ ለመስራት ንብረቶችን አስነሳ የተባለው የሆሳእና ከተማ አስተዳደር በክርክሩ ጣልቃ ገብቶ እንዲከራከር ይታዘዝለት ዘንድ በመግለጽ ተከራክሯል። የስር ፍርድ ቤትም የተጠሪዎችን ክርክርና የተለያዩ መዛግብት መርምሮ የሆሳእና ከተማ አስተዳደር ወደ ክርክሩ ይግባልኝ የሚለውን የአመልካችን አቤቱታ ውድቅ አድርጎ አመልካች ካህ የመክፈል ኃላፊነት ያለበት መሆኑን በመግለጽ ተጠሪዎች በጠየቁት ዳኝነት መሰረት ወስኖላቸዋል። በዚህ ውሳኔ አመልካች ባለመስማማት ይግባኙን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርቦ ይኸው ፍርድ ቤትም ግራ ቀኙን ካራከረ በኋላ መዛግብትን በአንድ ላይ በማጣመር መርምሮ የስር ፍርድ ቤትን ውሳኔ ሙሉ በሙሉ አጽንቶታል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይሁንን የስር ፍርድ ቤቶችን ውሳኔ ለማስቀየር ነው።

የአመልካች ነገረ-ፈጅ የካቲት 06 ቀን 2001 ዓ.ም በፃፉት 3(ሦስት) ገጽ የሰበር አቤቱታ በስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል የሚሉበትን ምክንያት ዘርዘረው አቅርቦዋል። ይዘቱም ባጭሩ፡- በመጀመሪያ መንገዱ ሊሰራበት በታሰበው ስፋት መሰረት የተሰራው ግምት እጅግ የተጋነነ በመሆኑ ተቀባይነት እንደሌለው ለከተማ አስተዳደሩ አመልካች ከገለጸለት በኋላ አስተዳደሩም ይህንን አውቆ የዲዛይን ክለሳ እና በዚህም መሰረት የግምት ስራ ከተጠናቀቀ በኋላ በቀድሞው ዲዛይን መሰረት ተነስቷል ለሚባል ንብረት ቦታው ለሕዝብ ጥቅም ባልሞለበትና በሕጉ አግባብ ላልተነሳ ንብረት ካህ ለመክፈል ሕጋዊ ግዴታ የሌለበት መሆኑን በመዘርዘር የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ሙሉ በሙሉ እንዲሻር ዳኝነት መጠየቁን የሚሳይ ነው። አቤቱታው ተመርምሮም በሰበር ችሎቱ ሊታይ ይገባል በመባሉ ተጠሪዎች ቀርበው መጋቢት 09 ቀን 2001 ዓ.ም በዋለው ችሎት የግራ ቀኙ የቃል ክርክር ተሰምቷል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በሚከተለው መልኩ መርምሮታል።

እንደመረመረውም አመልካች የሆላኦና ከተማ አስተዳደር ወደ ክርክሩ ጣልቃ እንዲገባ ያቀረበው ጥያቄ መታለፉ ባግባቡ ነው ወይስ አይደለም? የሚለው ነጥብ በጭብጥነት ሊታይ የሚገባው ሆኖ አግኝቶታል።

ክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው አመልካች በመጀመሪያ መንገዱ ሊሰራበት በታሰበው ስፋት መሰረት የተሰራው የንብረቶች ግምት ባልተለመደ ሁኔታ እጅግ የተጋነነ በመሆኑ እንደማይቀበለው ለከተማ አስተዳደር ገልጾና አሳውቆ የዲዛይን ክለሳና የግምት ስራ ተጠናቅቆ ከአለቀ በኋላ ንብረቶቹ እንዲነሱ ወይም እንዲፈረሱ ለተደረገው ሁኔታ አመልካች ኃላፊነት እንደሌለበትና ይህንን ድርጊት የከተማው አስተዳደር ለራሱ ሥራ ሲል ስለአከናወነው ኃላፊነት ሊወሰድ ስለሚገባ ወደ ክርክሩ ጣልቃ እንዲገባ ሊታዘዝ ይገባል በማለት የሥነ-ሥርአት ጥያቄ ማንሳቱን ነው። ይህ የአመልካች ጥያቄ የስር ፍርድ ቤቶች ተቀባይነት ሳያገኝ የቀረበው የተጠሪዎች አመልካች የመንገዱን ስፋት በመቀነስ ዲዛይኑን ስለማስተካከሉ ለማወቃቸው ወይም የከተማው አስተዳደር ንብረታቸውን ያፈረሰው አዲስ በተስተካከለው ዲዛይን ለመሆኑ አመልካች ያቀረበው ማስረጃ የለም፤ አስተዳደሩ እውነታውን እያወቀ አፍርሶ ከሆነ አመልካች ከሦስተኛ ወገን ጋር በሚያደርገው ክርክር ተጠሪዎች መጉዳት የለባቸውም፤ አመልካች በውል ወይም በሕግ ከአስተዳደሩ ጋር ግንኙነት ወይም ስምምነት ካለው ከሶ ማስከበር ከሚችል በስተቀር ተጠሪዎችን ሊጉዳ አይገባም በሚል ምክንያት ነው።

በመሰረቱ በአንድ ጉዳይ ላይ ክስ ሲቀርብና የክስም ምክንያት የብዙ ሰዎችን መብትና ጥቅም የሚነካ ሆኖ ከአነሱ አንዱ ወይም ከሌሎች ክስ በቀረበ ጊዜ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ በጉዳዩ ላይ በሚሰጠው ውሳኔ ወይም ፍርድ መብትና ጥቅም የሚነካ ሲሆን በክሱ ውስጥ ተካፋይ ያልሆኑ ሰዎች የክርክሩ ተካፋይ እንዲሆኑ ፍርድ ቤቱ ትእዛዝ መስጠት ያለበት ስለመሆኑ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 39/1/ እና 40/2/ ድንጋጌዎች ይዘት ያስገነዝባል። እነዚህ ወገኖች ተካፋይ ሳይሆኑ የሚሰጠው ውሳኔ ወይም ፍርድ ውጤት የማይኖረው ስለመሆኑም የተጠቃሽ ድንጋጌዎች መንፈስ ያስረዳል። በመሆኑም በክሱ መግባት ያለበት ተከሣሽ የሆነ እንደሆነ ፍርድ ቤቱ የክርክር ተካፋይ እንዲሆንና በቀረበው ክስ የመልስ መከላከያውን እንዲያቀርብ ሊያዘው የግድ የሚል ስለመሆኑ ሥነ ሥርአቱ ያሳያል። በክርክሩ ውስጥ የግድ ተካፋይ መሆን የሚገባቸው ወገኖች ማለት ደግሞ ክስ በቀረበበት ጉዳይ ላይ በሚሰጠው ውሳኔ ጥቅማቸው፣ መብታቸው ወይም ግዴታቸው የሚነካ፣ በክርክሩ ውስጥ ተካፋይ ያልሆኑ ሰዎች ስለመሆናቸውም ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 40 ድንጋጌ ይዘት የምንገነዘበው ጉዳይ ነው።

በተያዘው ጉዳይም የሆላኦና ከተማ አስተዳደር ከተማውን የማስተዳደር ኃላፊነትና ተግባር ያለበት ሲሆን በከተማው ውስጥ በሚካሄደው የልማት እንቅስቃሴ ቀጥተኛ የሆነ ተሳታፊነት፣ ቁጥጥር የማድረግ እና ሌሎች ተዛማጅ ተግባራትን እንደሚያከናውን የሚታመን ነው። በተለይም በሚያስተዳድረው ከተማ በአመልካች የሚሰራው ዓይነት ሥራ ሲሰራ በመንገዱ ስራ ለሚነሱም ሆነ ለሚፈረሱ ንብረቶች ተገቢው ካሳ የሚከፈልበትን ሁኔታ በግምት ወቅትም ሆነ በአከፋፈሉ ጊዜ ተሳታፊነት ያለበት ስለመሆኑ በዚህ ረገድ የተደነገጉት ሕጎች ያሳያሉ። በሕጎቹ የተጣሉበትን ግዴታዎችን መወጣት ደግሞ የግድ ይሏል። አመልካች ለሆላኦና ከተማ አስተዳደር የተጠሪዎች ንብረቶች ሊነሱ ወይም ሊፈረሱ የማይገባ መሆኑን ከዲዛይን ክለሳ በኋላ ማሳወቁን ገልጾ ተከራክሯል። እንዲህ ከሆነም ደግሞ ንብረቶቹ የተነሱት ወይም የፈረሱት በመንገድ ስራ ምክንያት መሆን አለመሆኑን፣ ኃላፊነቱ የየትኛው ወገን እንደሆነ አከራካሪ የሚያደርገውና የከተማ አስተዳደሩን ወደ ክርክሩ እንዲገባ የግድ የሚል ጉዳይ ነው። ለክርክር ማስረጃ የማቅረብ ጉዳይ ደግሞ ይኸው ሥነ-ሥርአት ከተከናወነ በኋላ የሚከተል ጉዳይ ነው። የስር ፍርድ ቤቶች ተገቢ ባልሆነ የክርክር ደረጃ አመልካች ማስረጃ አላቀረበም በሚል ምክንያት የከተማው አስተዳደር ወደ ክርክሩ ይግባልኝ የሚለውን የአመልካች ጥያቄ ውድቅ ማድረጋቸው ተገቢ ነው ለማለት አልተቻለም። ስለሆነም የሆላኦና ከተማ አስተዳደር ወደ ክርክሩ ሳይገባ የተሰጠው ውሳኔ ሥነ-ሥርአታዊ ባለመሆኑ ተቀባይነት ሊሰጠው የሚገባ ሆኖ አልተገኘም። በዚህም ምክንያት በጉዳይ ላይ የተሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም የሚገባው ነው።

ው ሣ ኔ

1. በሐድያ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ. 03332፣ 02799፣ 02803፣ 03388፣ 03302፣ 02797፣ 03028 እና 02798 ተሰጥቶ በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት መ/ቁጥር 57916፣ 57284፣ 59917፣ 64576፣ 64577፣ 66578፣ 66599 ተከፍቶና በመዝገብ ቁጥር 59916 ተጣምሮ ታይቶ ጥር 19 ቀን 2001 ዓ.ም የፀናው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሰረት ሙሉ በሙሉ ተሸሯል።

2. የሆላኦስ ከተማ አስተዳደር በክርክሩ ውስጥ የግድ ተካፋይ መሆን ያለበት ወገን በመሆኑ ለቀረበው ክስና መልስ መከላከያውን እንዲያቀርብ የሐድያ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ትእዛዝ ሰጥቶ ጉዳዩን እንደገና በመመልከት ተገቢውን ውሳኔ እንዲሰጥበት ዘንድ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/አ/ቁ. 343/1/ መሰረት መልሰንለታል።
3. ለክርክር የወጣን ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።
4. መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ኃ